

građevinara kako se duboko ima konzola ili željezo ugraditi da se postigne potrebna čvrstina koja će kip nositi. I jedan i drugi način smještaja kipa ne uzima crkvi prostora.

Dobro treba paziti da su sve slike točno u određenoj visini i u skladnom razmaku, što je osobito važno, jer takav ritmički razmještaj također djeluje na cjelokupni dojam i pomaže vjerniku u sabranosti. I obratno, neskladan razmještaj, jedna slika koja koso visi i slično, dovoljna je da skrene pobožnost na druge misli.

Praktično je da se *prije* uređenja stijene točno odredi i isproba gdje će što biti da se kasnije stijena ne ošteti možebitnim mjenjanjem.

Evo ovo su neke upute što se tiče stijene, a Božjom pomoći govorit ću slijedeći puta o oltarima i o ostalom uređaju crkve.

MILA VOD
akademska kiparica

VIDICI

U prošlom broju pozvao je naš suradnik na recenziranje naše religiozne literature. Odziv je bio dobar. Već smo dobili nekoliko osvrta koje ćemo povremena objavljivati. (op. Uredništva)

IZMEĐU APOKALIPSE I OPTIMIZMA

Tomislav J. Šagi-Bunić, **Bogu nije nitko nevažan**. Kratki govori održani u zagrebačkoj katedrali, Rijeka 1961.

Ni velik čovjek ni vrijedna knjiga redovito ne ulaze u svijet s bukom. Knjiga se o Tomislavu Šagija-Bunića tako tiho pridružila našoj nerazmjerno bujnoj propovjedničkoj literaturi da u prvi mah nismo ni opazili njezine izuzetnosti. To je knjiga koja progona i sili na razmišljanje; vjerojatno, prva novija naša knjiga ove vrste u kojoj se zrela kršćanska svijest otisnula suvremenom uzburkanom historijskom strujom da joj pod virovima otkrije živu duhovnu maticu i da joj prodre do izvora.

Pod ovima se, naoko, mirnim stranicama krije divovsko idejno rvanje sa nehumanim paradoksima suvremene civilizacije, u kojem rvanju padaju zajedno idoli komocije, samoživosti, lažna ponosa i dugo neuznemirivani »mali aristokratski i feudalistički bogovi« stvoreni od čovjeka.

Moglo bi se pomisliti da su ove stranice polemičke i rušilačke. Izvjesna je polemičnost postala gotovo neizbježnom čim se u suvremenom svijetu zaželjelo afirmirati kršćanske duhovne vrijednosti. Ali ta polemika nije tražena, nije gonilačka, nema zajedljivo uperene oštrice. Radije ćemo reći da je, u ovom slučaju, bilo jednostavno nemoguće ne sresti činjenice s kojima se autor nije mogao saglasiti i kad se jednom s njima sreo, nije mogao

a da ih svojom munjevitom refleksijom ne osvjetli. Bio je to nužan put probijanja do onih poruka koje su čekale da provale i koje predstavljaju istinsku vrijednost knjige.

Oslobodivši se posve maglica egzemplarizma i bolesti citata, ograničio se na bitne i aktualne religiozne probleme. — Za gospodina je Boga sugestivnom snagom pokazao kako je biblijski opipljivo prisutan i u našem svijetu, kako je njegova blizina prirodna »atmosfera« u kojoj djeluje kršćanin zasijan među ljude. Pažnja mu je neprekidno bila uprta u onaj veliki i trajni susret Boga Pomoćnika koji poziva i očekuje, i stvorenja koje se ima odazvati i tako susret preobraziti u radosnu stvaralačku suradnju koja iskupljuje, oživljava, širi, pomlađuje i u vječnost prenosi vjernički životni napor.

Kršćanina i njegov poziv u svijetu i vremenu gleda unutar organskog razrastanja Mističnoga tijela. U ovoj svezi nijedna jedinka nije Bogu nevažna, svaka snosi dio odgovornosti za sudbinu ovoga svijeta, o svakoj ovisi rast čitava Organizma i historije, od svake se očekuje maksimalno zalaganje.

Tako je iz ovih redaka svježe progovorila izvorna kršćanska poruka vjerniku o njegovoj veličini i odgovornosti, kršćansko optimističko pouzdanje u dobrotu čovjeka također kad je suočen s apokaliptičkim vizijama, jer i Bog ima povjerenja u nju. Lucidno je ocrтана nužda mobilizacije svih duhovnih sila kršćana u velikoj sveljudskoj i sjevremenskoj Misiji — Crkvi.

Ova je knjiga ponovno donijela autentičnu dinamičnu definiciju krašćanina u njegovim naravnim i nadnaravnim dimenzijama. Kršćanin jest središte ove knjige. Gotovo je sve u njoj rečeno njemu — o n j e m u. Sve u ovoj knjizi nekako izvire iz ove središnje preokupacije; ovo osnovno nadahnuće veže sve one, više manje, prigodne propovijedi u jedinstvenu, životno obuhvatnu cjelinu.

Prodor prema osnovama kršćanske sudbine u svijetu isključio je svaku potrebu periferna moraliziranja. Živost je spoznaju izravno prenijela u problem bez posredstva teoretskog aparata. Zato i jest prijemljiva. Izoštreno je sagledanje često bilo prisiljeno da iznađe novu riječ kako bi se izgovorilo, a uvijek je težilo lapidarnu izrazu. Zato na mahove udara težinom malja. Bljeskovima osvjetljava vidike i otkriva, u nas, jedva slućene aspekte problema.

U ovoj je knjizi propovjednićka riječ kod nas otežala, osposobila se da ponese nove sadržaje, da obuhvati šire dimenzije. U svemu se tek jednom zaboravila pa postala trpkom, onda naime, kad je za povijest misijskih napora ustvrdila da je »nikakva piskarala neće moći promijeniti niti ikakav neodgovornik svojim zvućnim rjećetina ma zaglušiti«. Vrlo je rijetko isposuđivala heterogenu, pomalo istrošenu sliku: »Tisuće ura suhim tempom žurno tiktakaju kao da konji kasaju u noći«, dok se u retorskom pripremanju idejnog prepada ponekad bez prave potrebe razlila.

»Bogu nije nitko nevažan« jest, dakle, knjiga koja je narasla u originalnu i skladnu cjelinu, koja se trudila da sebe doreće, da se održi napeto budnom nad vremenom, da svježe akcente iz kršćanske baštine pokrene u poplavu. Bit će šteta ako njezina prisutnost među nama ostane bez traga.

Dr IVAN DELALLE

(1892—1962)

Jedan od najvršnjih naših liturgijskih pisaca, vrijedni radnik na polju liturgijske obnove i suradnik »Službe Božje« dr Ivan Delalle preselio se u vječnost 1. veljače o. g. Njegovo je ime u knjizi života sigurno zapisano uz imena pokojnih pionira liturgijske obnove kod nas dra Ivana Merza i Dragutina Kukalja.

Pokojni dr I. Delalle bio je vrlo plodan **liturgijski pisac**. Pisao je članke iz područja liturgijske obnove i svete umjetnosti po mnogim našim listovima, posebno u liturgijskom časopisu »Život s Crkvom«. Ovdje spominjemo samo najvažnije njegove članke i studije:

»Sveto proljeće« (Duhovni život 1938), L'art pour Dieu — beuronska umjetnost (Luč 1913-14), Krštenje i krstionice (Hrvatska straža 1935), Liste svetaca u kanonu sv. Mise (Hrvatska straža 1935), Katedrala (Život s Crkvom 1940).

Na svim našim liturgijskim kongresima i sastancima on je bio ne samo prisutan nego je redovito držao **predavanja**. Njegova predavanja, kao i članci, odišu velikom ljubavlju prema Sv. Pismu, liturgijskoj molitvi i kršćanskoj starini.

Kad je kod nas organizirano **vodstvo liturgijskog apostolata**, on je bio u tom vodstvu sve do svoje smrti. Prigodom prvog hrvatskog liturgijskog kongresa u Hvaru g. 1936. formiran je Liturgijski odbor a dr Delalle mu je izabran za predsjednika. Za vrijeme liturgijskog sastanka na Rijeci g. 1951. ustanovljeno je Središte liturgijskog apostolata opet pod predsjedništvom dra Delalle. Na zasjedanju Biskupske konferencije u Zagrebu g. 1955. imenovan je Interdijecezanski liturgijski odbor. U tom odboru je dr Delalle bio referent za crkvenu umjetnost. On je također bio predsjednik liturgijskog odbora i odbora za svetu umjetnost u svojoj splitskoj biskupiji.

Zasluznom i neumornom radniku za obnovu svetog bogoslužja koji nas je zagrijavao za Božju riječ i Božju službu pripada među nama trajna uspomena!

In memoria aeterna erit justus! (Ps 111, 6).

o. J. R.

IVAN MEŠTROVIĆ

(1883—1962)

Hrvatski kipar svjetskoga glasa Ivan Meštrović (r. 15. VIII 1883) umro je od srčane kapi 16. I. 1962. u South Bendu (USA, Indiana), gdje je bio profesor na katoličkom sveučilištu Notre Dame. Dok je još bio pri svijesti primio je odrješenje i posljednju pomast, a zadnje su mu riječi bile: »Bože moj, Bože moj!«

Po vlastitoj želji tijelo mu je preneseno avionom u domovinu, te je 24. I pokopano u njegovu mauzoleju u Otavicama kod Drniša. Sprovod je vodio preuzv. g. dr Frano Franić, biskup splitsko-makarski, uz asistenciju šibenskoga biskupa preuzv. g. Josipa

Arnerića (koji je prije podne u Drnišu održao svečane zadušnice), petorice svećenika, franjevačkoga provincijala O. Jerka Lovrića iz Splita i 14 franjevaca, jer je pokojnik bio konfrater njihove provincije. Uz predstavnike vlasti i kulturnih ustanova bilo je prisutno do 3.000 naroda.

Meštrović, taj »najveći fenomen među kiparima« (Rodin) i »najbogatiji umjetnički genij svoga doba« (Bečka umj. akademija) kroz dugi period umjetničkoga djelovanja stvorio je preko tisuću djela, od kojih veći dio obrađuje religiozne teme. Kao što je Mikelandelova domena bio Stari Zavjet, tako je Meštrović volio obrađivati Novi Zavjet. Obradio je cijeli život Kristov u svojim čuvenim reljefima, po kojima ga smatraju najvećim majstorom u drvu. Poznata su njegova djela: Gospa sa Djetetom, evanđelisti, anđeli u više varijanata; sveci: Franjo Asiški, Ante Padovanski, Jeronim...; starozavjetna lica: Adam i Eva, Job, Mojsije..., nada sve, pak, dva djela, što su nastala u doba dvaju svjetskih ratova: Raspeti Krist (1916) i Rimska Pieta (1942—46), po kojima je Meštrović jedan od najvećih kipara kršćanstva.

Osim toga Meštrović je modelirao istaknute ličnosti iz nacionalne i opće povijesti katoličke Crkve: Grgura Ninskoga, Petra Berislavića, Štrosmajera, Štepinca; Marina Držića, Ruđera Boškovića, fra Andriju Kačića, Račkoga, Medovića; Siksta V, Pija XII i dr.

Poput Mikelandela, Meštrović je bio i arhitekt, pa je osim dva mauzoleja (Cavtat, Otavice) i par galerija svome narodu napravio i dvije crkve: »**Svetu Mariju**«, spomen-crkvu Kralja Zvonimira u Biskupiji kod Knina (1938) i **Kapelu sv. Križa u Splitu** pod Marjanom, gdje je smjestio Raspelo iz 1916. sa 28 reljefa iz života Kristova. Prigodom blagoslova svoje kapele 6. III 1955. g. je pisao splitskom biskupu preuzv. g. Franiću, da je njegova želja, da se u toj crkvi redovito drži služba Božja na staroslavenskom jeziku, a jedanput na godinu da bude sv. Misa na njegovu odluku, i to na dan Preobraženja (6. VIII): za sreću i mir hrvatskoga naroda. Meštrovićeva kapela s klaustrom (»Kaštelet«), jedinstvena na svijetu, zaslužuje posebnu studiju.

Meštrović je 1950. g. pisao: »Bog je jedina istina, jedina pravda i jedina stvarnost, a drugo je sve ništavo i prolazno. Blago onima, koji tu istinu vide i osjećaju!« Veliki je kipar tu istinu zaista vidio i osjećao, pa se nadamo, da se njegov veliki duh konačno smirio u krilu najvišega Umjetnika — Boga!

o. K. J.

PRICHEŠĆIVANJE POD OBE PRILIKE

Suvremena obnova liturgijskog života među ostalim obuhvaća problem pričešćivanja pod obe prilike.

I ako se u svemu ne može i ne treba vraćati na staro, ipak je ovaj problem potrebno riješiti uzimajući u obzir u prvom redu Evangjelje i praksu prvih vjekova, zatim današnje, važnim razlozima diktirano stanje, pastoralnu korist i približavanje rastavljenoj braći.